

PROTESTOIJAN SANAKIRJA

AKTIVISTI

Aktivismi on suoran toiminnan politiikkaa. Käsite kansalaistoiminta eli kansalaisaktivismi tarkoittaa kansalaisen julkista toimintaa yhteiskunnassa, kuten erilaisissa yhdistyksissä tai vapaamuotoisemmissa verkostoissa. Aktivismi voi profiloitua jonkin asian puolesta tai jotain asiaa vastaan. Kansalaista, joka aktiivisesti toimii joko itsenäisesti tai ryhmässä ajamassa jotakin asiaa, kutsutaan usein aktivistiksi.

ALKUPERÄISKANSA

Alkuperäiskansa on (vähemmistönä oleva) kansallisuus, joka on jonkin alueen alkuperäistä väestöä. Alkuperäiskansat muodostavat noin kuusi prosenttia maailman väestöstä, ja pelkästään Intiassa on yli 100 miljoonaa alkuperäiskansoihin kuuluvaa ihmistä ja koko maailmassa 370-600 miljoonaa. Saamelaisille on myönnetty alkuperäiskansan asema Norjassa, Ruotsissa, Suomessa ja Venäjällä.

APARTHEID

Apartheid eli suomeksi erillisyyys tarkoittaa Etelä-Afrikan unionissa ja tasavallassa vuodesta 1948 vuoteen 1991 saakka harjoitettua rotuerottelupolitiikkaa, jossa maan väestö jaettiin valkoisiin, mustiin, intialaisiin ja värillisiin. Apartheid oli laillistettua rotusortoa. Rotuerottelun tarkoituksena oli säilyttää valkoisten etuoikeutettu sosiaalinen ja taloudellinen asema ja varmistaa halvan mustan työvoiman saatavuus maan kaivosteollisuudelle.

DEMOKRATIA

Demokratia on kansanvaltaa. Suomessa kansanvalta on suurelta osin järjestetty edustukselliseksi demokratiaksi: kansalaiset valitsevat keskuudestaan johtajat päättämään asioista. Kansalaisvaikuttaminen on tärkeä osa toimivaa demokratiaa. Demokratia tarkoittaa sananmukaisesti kansan valtaa (kreik. demos = kansa, kratos = valta).

GLOBALISAATIO

Globalisaatio eli maapalloistuminen on maailmanlaajuista verkottumista. Se alkoi oikeastaan höyrykoneen ja lennättimen keksimisestä. Yksilötasolla globalisaatio ilmenee lisääntyvinä yhteyksinä ihmisten välillä, täysin riippumatta kunkin sijainnista planeetalla. Monesti globalisaatiota tarkastellaan vain taloudellisena ilmiönä. Globalisaatio tosin voidaan ymmärtää myös kulttuurin, informaation, politiikan, ympäristön ja hallinnon tasolla, näiden globalisoitumisprosessina.

IMPERIALISMI

Perinteisen määritelmän mukaan imperialismina pidetään valtion pyrkimystä väkivaltaisesti laajentaa omaa aluettaan tai vaikutusalueitaan. Imperialismi voidaan määritellä myös suurvaltapolitiikaksi, jossa tavoitteena on mahdollisimman laaja vaikutusvalta maailmassa.

KANSALAISTOTTELEMATTOMUUS

Kansalaistottelemattomuus on rauhanomaisen poliittisen protestin muoto, jossa kieltäydytään noudattamasta epäoikeudenmukaisena pidettyä lakia tai aktiivisesti rikotaan sitä. Se on pyrkimystä yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen julkisesti ja keskustelemaan sävyyn.

KAPITALISMI

Kapitalismi on talousjärjestelmä, jossa omaisuus on yksityisessä omistuksessa eikä valtion. Sille on tunnusomaista, että pääoma eli raha on melko pienen joukon omistuksessa ja suuri enemmistö väestöstä palvelee mainittuja omistajia palkkaa vastaan.

KOLONIALISMI

Kolonialismi on toimintaa, jossa valtio hallitsee toista valtiota tai aluetta omien alueellisten rajojensa ulkopuolella. Tällaisia maita kutsutaan siirtomaiksi. Syyt siirtomaiden hankkimiseen ovat moninaisia: tarkoituksena on usein hallita alueen työvoimaa, raaka-aineresursseja ja kaupankäyntiä. Kolonialismi nähdään usein imperialismin esiasteena.

MANIFESTI

on julkinen periaatteiden ja aikomuksien kirjallinen ilmoitus, joka usein käsittelee poliittisia aiheita, mutta manifesti voi myös ilmaista kirjoittajansa elämäntavomusta tai taiteellisia periaatteita.

MONOPOLI

Monopoli on taloustieteessä tilanne, jossa markkinoilla on vain yksi tietyn palvelun tai tuotteen tarjoaja. Monopolille ominaista on siten kilpailun puuttuminen ja usein tästä johtuva epäluonnollisen korkea hintataso.

PARLAMENTTI

Parlamentti tai kansanedustuslaitos on valtion hallintoelin, johon vaaleilla valitut edustajat kokoontuvat säätämään lakeja. Sana parlamentti on yleisnimitys kansanedustuslaitoksille ja käytössä muun muassa englanninkielisillä alueilla (parliament). Useissa maissa käytetään jotakin muuta nimitystä, kuten Suomen eduskunta, Viron riigikogu (kansankokous) ja Ruotsin riksdag (valtiopäivät).

PÄÄOMA

Pääoma tarkoittaa taloustieteessä kaikkia ei-inhimillisiä varoja, joita voi omistaa ja vaihtaa markkinoilla. Pääoma sisältää aineellisen ja aineettoman pääoman. Aineellista pääomaa ovat esimerkiksi raha, maa, rakennukset ja koneet. Aineetonta pääomaa ovat esimerkiksi patentit ja tekijänoikeudet.

SEGREGAATIO

Segregaatio eli eriytyminen on maantieteessä käytetty termi, joka tarkoittaa eri sosiaalisten ryhmien eriytymistä toisistaan omille alueilleen kaupungin sisällä. Se viittaa eri alueiden välille syntyviin eroihin, joita voivat olla esimerkiksi erilaiset elämäntavat, tuloerot, hyvinvointierot, kulttuurilliset erot ja muut sosiaaliset erot. Ilmiötä on yleisesti pidetty ongelmallisena. Sukupuolten segregaatio tarkoittaa sukupuolten välistä eriytymistä. Koulutuksessa se ilmenee tavallisimmin siten, että tytöt ja pojat valitsevat eri oppiaineita ja koulutusaloja. Koulutuksen segregaatio on Suomessa erittäin jyrkkää.

TASA-ARVOLAKI

Tasa-arvolain tarkoituksena on estää sukupuoleen perustuva syrjintä ja edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa sekä parantaa naisten asemaa erityisesti työelämässä. Lain tarkoituksena on myös estää sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuva syrjintä.

YHDENVERTAISUUSLAKI

Lain tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa. Yhdenvertaisuus tarkoittaa sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia ja ettei ketään saa syrjiä esimerkiksi iän, ihonvärin, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Oikeudenmukaisessa yhteiskunnassa kaikilla on yhdenvertaiset mahdollisuudet kouluttautua ja kehittää itseään, saada palveluita ja edetä työuralla.

